

สังคมพระพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทย

Buddhist Society and Political Changes in Thailand

วัชรมน จันรอง Watcharamon Chanrong

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chaiyaphum Buddhist College

Watcharamon33@gmail.com

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนามีอิทธิพลและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงแก้ไข ทางการเมือง ให้คน สังคมประกอบกิจการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง มีสิทธิ เสรีภาพ เสมอภาค เท่าเทียมกัน ชี้นำแนวทางของ เพื่อที่จะดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางแห่งความเจริญและความมีสันติสุข

Abstract

Buddhism influenced and caused change. Political improvements to allow social people to lead a correct life with rights, liberties, equality and equality, to guide the way in order to lead to the destination of prosperity and peace.

Keywords: Buddhist society, political change

บทนำ

พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นท่ามกลางศาสนาพราหมณ์ ซึ่งคัมภีร์พระเวทที่ปราชญ์อินเดียคาดว่า มีอายุประมาณ 4,500 ปี ก่อนคริสตกาล (อุดม รุ่งเรืองศรี, 2523: 4) เป็นฐานความนึกคิด และประเพณี ปฏิบัติคัมภีร์พระเวท ประกอบด้วย : 1. ฤคเวท เป็นคำฉันท์ อ่อนหวานและสรรเสริญเทพเจ้า 2. สามเวท เป็นคำฉันท์สวดในพิธีถวายน้ำโสม 3. ยชุรเวท เป็นคำร่ายแก้ว อธิบายถึงพิธีกรรมต่าง ๆ และ 4. อถรรพเวท เป็นบทอาคม เพื่ออำนาจให้เกิดความสุขสวัสดิ และสำหรับให้ร้ายแก่ศัตรูบริวารในยุคนั้น พระเวท จึงเป็นบรรยากาศของการบูชาัญญ การนับถือเทพเจ้าเป็นจำนวนมาก การแบ่งกลุ่ม ชนออกเป็นชั้นวรรณะ และกำหนดให้ประเพณีปฏิบัติอย่างเคร่งครัด มนุษย์มีหน้าที่ 5 อย่าง ที่ต้อง

กระทำคือ ากษาพระเวท บูชายัญ ให้กำเนิดบุตร (โดยเฉพาะบุตรชายเชื่อว่า จะช่วยไม่ให้พ่อแม่ตกนรกได้) ต้อนรับแขกและบริจาคทาน (การบริจาทานก็เป็นหนึ่งในข้อปฏิบัติของพุทธศาสนา คือ ทาน ศีล ภาวนา) แนวความคิดในยุคพระเวท เกี่ยวกับเทพเจ้า แม้จะมีลักษณะเป็นพหุเทวนิยม (Gods) แต่เมื่อศึกษาบทสวด ให้ลึกซึ้ง จะเห็นว่ามุ่งตรงต่อความเชื่อที่ว่า มีเทพเจ้าผู้มีศักดิ์านูภาพยิ่งใหญ่ของมหาเทพองค์นั้นอยู่เบื้องหลังนั่นเอง แนวโน้มดังกล่าวจึงเป็นแม่บทของปรัชญาอุปนิษัท หรือเวทานตะ ในยุคต่อมา (จินดา จันแก้ว, 2525: 25 - 29) ในเรื่องสังคมการปกครอง ด้านศาสนา นอกจากพวกพราหมณ์ ซึ่งยึดคัมภีร์พระเวทเป็นหลักแล้วก็เกิดมีนักคิด นัก ศาสนาประกาศลัทธิคำสอนเป็นจำนวนมาก มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น ปรีพาชก นิครนถนาฏบุตร อาชีวก อเจลก ฤาษี มุนี ฯลฯ แต่ละสำนักยืนยันว่า ลัทธิของตนเท่านั้นถูก ส่วนของคนอื่นผิด ก่อให้เกิดการถกเถียงโต้แย้งกันอย่าง รุนแรง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเกิดวิกฤตการณ์ทางวิญญาณ (Spiritual Crisis) อย่างถึงขนาด ดังนั้น เพื่อความเข้าใจในเรื่องนี้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น จึงสมควรทราบเบื้องหลังทั่ว ๆ ไปพอสมควร รวมทั้งความสำคัญของพระพุทศาสนาที่เข้ามาแก้ไขสถานการณ์ในขณะนั้นด้วย

พระพุทศาสนากับการเมือง จะเห็นได้ว่า เป็นกิจการบ้านเมืองที่เกี่ยวกับการบริหารประเทศ ซึ่งเป็นการดำเนินการตามนโยบายของประเทศ ในการบริหารราชการแผ่นดิน ในการปกครอง การดูแลคุ้มครองระวังรักษาและบริหาร ซึ่งการเมืองการปกครองที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน โดยมีพระราชาเป็นใหญ่ปรากฏอยู่ในพระพุทศาสนา ในครั้งพุทกาลที่มีสถาบันกษัตริย์การปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี และพิธีกรรมในระบบความเชื่อจากพระพุทศาสนา ที่มีการประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนในพระพุทศาสนา ที่มีระบบการปกครองในการจัดระบบสังคมตามแบบชนชั้นปกครอง การปกครองประชาธิปไตยแบบมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คณะผู้บริหารมีทั้งข้าราชการประจำ และข้าราชการนักการเมือง จำเป็นต้องมีกฎระเบียบในการบริหาร และที่สำคัญ จำเป็นต้องมีความสุจริตในหน้าที่ การจะเป็นผู้บริหารที่สุจริตได้ ก็ต้องศึกษาหลักธรรมทางศาสนา โดยเฉพาะจากพระพุทศาสนา ซึ่งมีพระราชมหากษัตริย์และข้าราชการบริหารพ่อค้าประชาชน ผู้นับถือพระพุทศาสนา ได้ใช้หลักธรรมในการบริหารบ้านเมืองเป็นแบบอย่างให้ศึกษา ซึ่งการนำหลักธรรมในพระพุทศาสนา มาใช้ในการบริหารบ้านเมืองนั้นได้มีมาแต่เริ่มประวัติศาสตร์ชาติไทย

การถือศีลวรรณะในสังคม

ความเชื่อเรื่องศีลวรรณะ ตามคำสอนของศาสนาพราหมณ์ซึ่งเป็นศาสนาที่มีอิทธิพลอย่างสูง ในสังคมและการเมืองของอินเดีย คำสอนในคัมภีร์ของศาสนาและการปฏิบัติของนักบวชในศาสนาเสมือนหนึ่งเป็นเครื่องมือของชนชั้นปกครองในการกดขี่ข่มเหงสามัญชนทั่ว ๆ ไปของประเทศ ทำให้คนส่วนน้อยมีอภิสิทธิ์ มีอำนาจเหนือคนส่วนใหญ่ คนเมื่อเกิดในวรรณะใดก็ต้องยอมรับสภาพของตนไปตามวรรณะนั้นไปตลอดชีวิต ทั้งที่ไม่ยุติธรรม ไม่เสมอภาค แต่เป็นกฎเกณฑ์ของสังคมที่ศาสนากำหนดขึ้นให้ทุกคนยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดยิ่งกว่ากฎหมาย เพราะกฎหมายยังเปลี่ยนแปลง และมีข้อยกเว้น แต่กฎเกณฑ์ที่กำหนดโดยศาสนาเปลี่ยนแปลงไม่ได้ และไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ ทุกคนต้องยอมรับเพราะถือว่าเป็นสิ่งที่พระเจ้ากำหนด เป็นโชคชะตาและพรหมลิขิต ต่อเมื่อเกิดพระพุทธศาสนาขึ้น พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนเปลี่ยนแปลง คัดค้านความเชื่อถือแต่เดิม จากพรหมลิขิตเป็นกรรมลิขิต ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน มีสิทธิ เสรีภาพเสมอภาค แต่ที่แตกต่างกัน คือ รูปร่าง ฐานะ ชาติตระกูล ตามกำเนิด เป็นเพราะกรรมที่ทำมาแต่ก็อาจสามารถทำดี และได้รับผลของกรรมดีได้ด้วยการกระทำของตนเอง มิใช่เพราะพระเจ้า พระพุทธเจ้าได้ยกเลิกศีลวรรณะในศาสนาพุทธแม้กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ก็ต้องกราบทำความเคารพคนวรรณะศูทร ผู้บวชประพฤติปฏิบัติเพื่องม่ง(อุดมการณ์)เป็นพระอริยบุคคล โสดาบันเป็นต้นไป

ศาสนาพุทธเกิดขึ้นมาในโลกประมาณ 2550 กว่าปี ในประเทศอินเดีย ซึ่งในขณะนั้นเรียกว่า ชมพูทวีป ในสมัยพุทธกาลนั้นชมพูทวีปส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธก็คืออินเดียตอนเหนือในปัจจุบัน ในขณะนั้นชมพูทวีป ส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ก็คืออินเดียตอนเหนือในปัจจุบัน ในขณะนั้นอินเดียยังแบ่งแยกออกเป็นหลายแคว้นแคว้น ดังที่กล่าวไว้ในคัมภีร์พุทธศาสนามีอยู่ 16 แคว้นใหญ่ หรือประเทศนอกนั้นก็มีแคว้นเล็ก ๆ หรืออนุประเทศ, ใน แคว้นใหญ่ 16 แคว้น ได้แก่ อังคะ มคธ กาสี โกศล (จ่านอง ทองประเสริฐ, 2520) วัชชี มัลละ เจมิ วังสะ กรุ ปัญจาละ มัจฉะ สุรเสนะ อัสสกะ อวันที คันธาระ กัมโพชะ และมีแคว้นเล็ก ๆ อีกมาก แต่ที่สำคัญเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาก็คือ สักกะชนบท เป็นแคว้นเล็กตั้งอยู่ ระหว่างกลางแม่น้ำคิคครา กับแม่น้ำอิรวดี ทางทิศตะวันออกของแคว้นโกศล มีเมือง “กบิลพัสดุ์” เป็นราชธานี (บัดนี้ เรียกว่า นาการ์บัส หรือ เนปาล) ซึ่งอยู่ใกล้กับเมืองเทวทหะหรือรามคาม (บัดนี้เรียกว่า ตีโอกาลี) ในสมัยนั้น แคว้น สักกะหรือสักกะชนบทนี้ขึ้นต่อแคว้นโกศล ทำเลที่ตั้งของเมืองกบิลพัสดุ์เป็นทำเลดีมาก 3 ประการ คือ มีแม่น้ำไหล ผ่านหน้าเมือง, ล้อมรอบด้วยป่าไม้สักกะ, และมองเห็นภูเขาหิมาลัยถนัดชัดเจน

ราชวงศ์ตากยะ (หรือโคตมโคตร) ครองเมืองกบิลพัสดุ์ และราชวงศ์เทวทหะครองเมืองเทวทหะ ราชวงศ์ทั้งสองนี้ต้นตระกูลสืบเชื้อสายมาจากพี่น้องสายโลหิตเดียวกัน และเป็นสายราชวงศ์ที่บริสุทธิ์มาก คือไม่มีสายราชวงศ์ อื่นมาปนเลย ทั้งสองราชวงศ์จะแต่งงานกันเอง ซึ่งถ้านับไปแล้วก็คือลูกพี่ลูกน้องแต่งงานกันเอง โดยถือตัวว่า เป็น โคตรตระกูลสูงส่งและบริสุทธิ์กว่าโคตรอื่น จึงไม่ยอมแต่งงานกับโคตรอื่นพระเจ้าสุทโธทนะ เป็นกษัตริย์ครองกรุงกบิลพัสดุ์ มีพระมเหสีพระนามว่า ศิริมามายา (เจ้าหญิงแห่งราชวงศ์ เทวทหะ) ได้ประสูติพระโอรสเป็นรัชทายาท พระนามว่า สิทธัตถะ หรือสิทธารถ เมื่อประสูติได้ 7 วัน พระมารดา ก็สิ้นพระชนม์ พระบิดาแต่งตั้งพระเจ้าน้ำ คือ พระนางปชาบดีโคตมีเป็นมเหสี และทรงเลี้ยงดูเจ้าชายสิทธัตถะแทน พระมารดา เมื่อประสูติใหม่ ๆ นั้น มีมหาฤาษีและโหราจารย์ผู้มีชื่อเสียง รวมทั้งท่านอัญญาโกณฑัญญะ (ซึ่งต่อมาได้ เป็นสาวกผู้ได้ดวงตาเห็นธรรมเป็นคนแรก) ได้ถวายคำทำนายแก่พระเจ้าสุทโธทนะว่า เจ้าชายสิทธัตถะทรงมีบุญบารมี สูงยิ่งตามพระลักษณะ ถ้าครองราชย์ต่อไปจะได้เป็นพระมหาจักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดของโลก, หากออกบรรพชาสละ ชีวิตทางโลกแล้ว ก็จะได้เป็นศาสดาเอกของโลก และด้วยความเชื่อในคำทำนาย พระบิดาเกรงว่าพระโอรสจะออกบวช จึงบำรุงบำเรอความสุขต่าง ๆ เพื่อมิให้โอรสฝักใฝ่ในการละกิเลส ทรงจัดการแต่งงานให้พระโอรสกับพระนางยโสธรา หรือพิมพา(พระธิดาในวงศ์เทวทหะ) และเป็นพระชนินุชราชของพระเทวทัต ผู้จงล้างจงผลาญพระพุทธเจ้าในเวลา ต่อมา เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะมีพระชนม์ได้ 29 พรรษา พระนางยโสธราประสูติพระโอรส พระนามว่า ราหุล ซึ่งได้ชื่อ ตามที่พระบิดาอุทานว่า บ่วงเกิดแล้ว (ราหุล แปลว่า บ่วง) ตลอดเวลาที่ผ่านมามีโอรส เจ้าชายสิทธัตถะทรงพิจารณาเห็นความแท้จริงของชีวิตว่ามีแต่ความทุกข์ หาความสุขที่แท้จริงไม่ ทรงเบื่อหน่ายในความสุขที่ไม่เที่ยงแท้ และคิดหาอุบายที่จะให้พ้นทุกข์ ดังนั้นหลังจากพระโอรสประสูติ พระองค์ก็ทรงหนีออกบวชเมื่อพระชนม์ได้ 29 พรรษา และได้เข้าศึกษาในสำนักอาจารย์ที่มีชื่อเสียงทั้งหลายจนหมดสิ้นความรู้ของอาจารย์ แต่ก็ยังไม่พบวิธีพ้นทุกข์ ที่แท้จริง แม้จะทรงบำเพ็ญเพียรทรมานกายด้วยวิธีต่าง ๆ อย่างหนักก็ไม่พบวิธีแห่งความดับทุกข์ได้ จึงทรงหันมา บำเพ็ญเพียรทางจิต บำเพ็ญสมาธิโดยถือปฏิบัติแบบสายกลาง คือ มัชฌิมาปฏิบัติา จนพระชนม์ได้ 35 พรรษา ก็ทรง ตรัสรู้ พระสัมมาสัมโพธิญาณ วิธีแห่งความดับทุกข์ ในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ก่อน พ.ศ. 45 ปี เรียกว่า วันวิสาขบูชา นับเป็นวันที่กำเนิดศาสนาที่สำคัญของโลก

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทย

การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความสำคัญของสมาชิกในสังคมไทย ซึ่งมี 3 ด้าน คือ ด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ ของสังคมไทยมีดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง มีการปกครองในแบบพ่อปกครองลูกในสมัยสุโขทัยตอนต้น โดยพระมหากษัตริย์มีความใกล้ชิดกับประชาชน และต่อมาได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองมาเป็นการปกครองแบบธรรมราชา ในสมัยสุโขทัยตอนปลาย ซึ่งความสำคัญของพระมหากษัตริย์กับประชาชนห่างเหินกันมากขึ้น และมาถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้มีการเปลี่ยนรูปแบบการปกครองเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หรือ เทวราชา ที่ยกย่องให้พระมหากษัตริย์เป็นสมมติเทพ เป็นรูปแบบการปกครองที่ใช้จนถึงต้นสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จึงได้มีการ ประกาศยกเลิก โดยมีการปกครองแบบมณฑล แทนการจัดหัวเมือง ยกเลิกจตุสดมภ์ และตั้งกระทรวง ต่าง ๆ เข้ามาท ำหน้าที่แทน รวมถึงการตั้งสภาเพื่อเป็นที่ปรึกษาราชการแผ่นดินมาถึงยุคสมัยของรัชกาลที่ 7 เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลง ทางด้านการเมืองการปกครองที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองจากแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตย

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ คนไทยจากอดีตถึงปัจจุบันยึดอาชีพในการท ำ การเกษตรตลอดมา ตั้งแต่สมัยสุโขทัย ตลอดจนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์จะเป็น เศรษฐกิจเพื่อยังชีพ ซึ่งการผลิตสินค้าด้านต่าง ๆ จะใช้เพื่อบริโภคภายในครอบครัว หรือชุมชนของ ตัวเองเป็นสำคัญ การค้าขายยังไม่แพร่หลาย เป็นการค้าขายกับเงินเป็นสำคัญ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ไทยได้ทำสัญญาเบาว์ริงกับประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจ ที่สำคัญจากเศรษฐกิจเพื่อยังชีพมาเป็นเศรษฐกิจเพื่อการค้า สมัยของรัฐบาลของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในปี พ.ศ.2504 ได้มีการประกาศให้ประเทศไทยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับแรกและใช้ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งทำให้เศรษฐกิจของไทยเข้าไปเกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจโลกมากขึ้น

3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมวัฒนธรรมของไทย สังคมวัฒนธรรมไทยได้รับอิทธิพลมา จาก พระพุทธศาสนาในทุก ๆ ด้าน เป็นวัฒนธรรมที่รับมาจากอินเดียและจีนเป็นส่วนใหญ่ สมัยกรุงศรี อยุธยาได้มีการแบ่งแยกชนชั้นของคนในสังคม โดยใช้ศักดินาเป็นเครื่องมือแบ่งคนในสังคมออกเป็น 4

ชนชั้น คือ ชนชั้นเจ้านาย ชุนนาง ไพร่ ทาส และใช้มาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระองค์ได้ทรงประกาศเลิกไพร่และทาสทำให้ไม่มีชนชั้นในสังคมอีกต่อไป คนไทยจึงมีสิทธิเท่าเทียมกันจนถึงปัจจุบันและสังคมไทยได้รับเอาวัฒนธรรมของชาติตะวันตกมาเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตมากขึ้นในปัจจุบัน เช่น การแต่งกาย ความนิยมในด้านวัตถุต่างๆ เป็นต้น

สังคมพระพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงแนวความคิด และความเชื่อในยุคที่เกิด ศาสนาพุทธ นั้น ก็มีศาสนา เช่น (ไชนะ หรือ ชี นะ) กำเนิดขึ้นไล่ ๆ กับศาสนาพุทธ ทั้งสองศาสนานี้มีแนวคิดใกล้เคียงคล้ายคลึงกันมากในเรื่องต่าง ๆ ทั้งเรื่องการ ไม่เชื่อในพรหมลิขิต ไม่ถือชั้นวรรณะ และเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และการเวียนว่ายตายเกิด จะต่างกันคือรายละเอียด ในคำสอนและแนวปฏิบัติ ซึ่งศาสนาพุทธยึดหลักกลาง ๆ คือ มัชฌิมาปฏิปทา, แต่ศาสนา เช่นยึดถือการปฏิบัติที่เคร่งครัด ดึงเครียด จริงจังแบบอัตตทิลมัตถานุโยค และยึดถือหลักอหิงสาอย่างจริงจัง ในขณะที่มีผู้คนที่มีความคิดสติปัญญาจำนวนมาก เปื่อหน่ายต่อพฤติกรรมของศาสนาพราหมณ์ฮินดู และ พยายามค้นหาวិถีทางใหม่ เพื่อให้ถึงซึ่งความสุขอันปราศจากทุกข์ และความสงบทางจิต เป็นการแก้ปัญหาทางสังคม ในเรื่องศาสนา จึงมีผู้ยอมรับพระศาสนาใหม่ของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ที่ยึดถือหลักกลาง ๆ คนทั่วไปยอมรับได้ และเป็นการแก้ปัญหาทางสังคมในเรื่องการไม่เสมอภาค ไม่ยุติธรรมในการ ดำรงชีวิต แก้อัศจรรย์และข้อบกพร่องของศาสนาเดิมและความเชื่อเก่า ๆ ได้เมื่อมีผู้คนหันมานับถือศาสนาใหม่มากขึ้นก็ขยายกว้างแพร่ไปทั่วอย่างรวดเร็ว ประชาชนทั่วไปเริ่มสงสัย ในอิทธิฤทธิ์ของชนชั้นพราหมณ์ และชั้นปกครองที่กดขี่มาช้านานในสังคม ทำให้พวกพราหมณ์เสียอำนาจ สถานะทาง สังคมคลอนแคลน จึงไม่พอใจอย่างมาก และยังเดือดร้อนทนไม่ได้ยิ่งขึ้นทุกที เพราะลากลับการที่เคยได้ก็ลดน้อย ลงทุกที จำต้องต่อต้านและทำลายล้างพระพุทธศาสนาให้ได้ทุกวิถีทาง

ดังที่ปรากฏเป็นเรื่องราวต่าง ๆ ในพระไตรปิฎก และหลักฐานทางประวัติศาสตร์จากสภาพสังคมและพฤติกรรมของชาวอินเดียช่วงระยะเวลาก่อนเกิดศาสนาพุทธดังที่กล่าวมานี้จะเห็นว่า สภาพสังคมโดยทั่วไปอยู่ในสภาวะของการเปลี่ยนแปลงประชากรจำนวนมากพยายามเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ถูกต้อง เป็นความนิยมของคนในโลก คือระบอบประชาธิปไตยที่คนส่วนใหญ่มีปัญญาความรู้เห็นชอบด้วยมากยิ่งขึ้น การเกิด ขึ้นของพระพุทธศาสนา จึงเป็นเสมือนคนที่กำลังต้องการคนรู้แจ้งเห็นจริงในช่องทางหรือเส้นทาง(ตรัสรู้) เข้ามาชี้แนะ ให้เดินหรือดำเนินชีวิตที่ถูกต้องได้ หรือเหมือนคนที่

วายน้าในท่ามกลางมหาสมุทร วายเท่าไร ๆ ก็มองไม่เห็นฝั่ง ก็มี ความต้องการเรือและคนที่ จะพาข้าม มหาสมุทรขึ้นฝั่งให้ได้ฉับไฉน ศาสนาพุทธก็เปรียบเสมือนนาวาหรือเรือ หรือผู้ชี้แนะ แนวทางของคนใน สังคมเพื่อที่จะดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางแห่งความเจริญและความมีสันติสุขฉับนั้นเมื่อ พระพุทธศาสนาเกิดขึ้น พระพุทธองค์ทรงประกาศศาสนาสั่งสอนประชาชนทั่วไปจนเกิดความเลื่อมใส ศรัทธา แผ่ขยายกว้างไกลออกไป และซึมซาบไปทั่วทุกชั้นวรรณะ ทำให้พุทธศาสนามีอิทธิพลและ ก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงแก้ไข ของแว่นแคว้นต่าง ๆ ในชมพูทวีป ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้ 1. ใน สมัยพุทธกาล แคว้นทั้ง 6 แคว้นใหญ่และแคว้นเล็ก ๆ ต่างทำสงครามต่อสู้แย่งชิงอำนาจเป็นระยะ เสมอมา ในบรรดาแคว้นเหล่านี้ มีระบบการปกครอง 2 ประเภท คือ :

1. ระบบประชาธิปไตย หรือ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ เช่น แคว้นมคธ มีเมืองราชคฤห์เป็นเมือง หลวง ปกครองโดยพระเจ้าพิมพิสาร, แคว้นโกศล มีเมืองสาวัตถีเป็นเมืองหลวง ปกครองโดยพระเจ้า ปเสนทิโกศล ฯลฯ

2. ระบบสามัคคีธรรม คือ ประชาธิปไตยระดับหนึ่ง โดยการเลือกษัตริย์ของเมืองต่าง ๆ ขึ้น เป็นประมุข ของแคว้น โดยผลัดเปลี่ยนเวียนกันไปเมื่อปกครองครบวาระ เช่น มาเลเชีย เลือกสุลต่าน มาเป็นประมุข ผลัดกัน เป็นการเลือกแบบเสียงข้างมาก (Major Vote) (เสถียรพงษ์ วรรณปก, 2527)

แคว้นที่ปกครองตามระบบนี้อย่างสมบูรณ์แบบจริงๆ คือ แคว้นวัชชี ของหมู่กษัตริย์ลิฉวั มีเมืองไพศาลีเป็นเมืองหลวงสภาพการเมืองในสมัยนั้นชี้ให้เห็นว่า กำลังมีการขยายอำนาจ ประเทศ ต่าง ๆ กำลังต้องการขยายดินแดน มี การสู้รบกันเพื่อยึดอำนาจไว้แต่ผู้เดียว ในขณะที่เหตุการณ์กำลัง อยู่ในภาวะคับขัน พระพุทธองค์ทรงใช้วิธีประเล้า ประโลมให้เห็นคุณและโทษ ด้วยธรรมต่าง ๆ นานา จนเป็นผลสำเร็จ ให้กษัตริย์หลายพระองค์ละทิฐิมานะของตน เข้าถึงธรรมของพระองค์ หยุดการรบรา ชว่ฟัน หันมาปกครองโดยเมตตาธรรม นำประชาชนให้เป็นอยู่สุขสบาย มี ความร่มเย็นเป็นสุขโดยทั่ว หน้ากันพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธเจ้ามิได้ต้องการให้พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นสาวก ของพระองค์ท่าน เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือ สนับสนุนระบบการปกครอง ระบบใดระบบหนึ่ง โดยเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นราชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นสามัคคีธรรม แต่พระองค์ได้วางหลักธรรมสำหรับนัก ปกครองให้ปฏิบัติ เพื่อการปกครองระบบนั้น ๆ ให้ เป็นไปด้วยดี และประสบความสำเร็จในการ ปกครองเพื่อประโยชน์แก่สังคม และประชาชนได้มากที่สุดุดหลักธรรม สำหรับนักปกครองพระพุทธองค์ ตรัสสอนหลักธรรมซึ่งเรียกว่า อปริหานิยธรรม แปลว่า ธรรมะที่ปฏิบัติแล้วไม่ทำให้เสื่อม มีแต่ จะทำ ให้เจริญอย่างเดียว มี 7 ประการด้วยกัน คือ : 1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ 2. เมื่อประชุมก็พร้อม

เพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิก และพร้อมเพรียงทำกิจที่ควรทำ 3. ไม่บัญญัติข้อบัญญัติ หรือหลักการใหม่ขึ้นมาทดแทนข้อปฏิบัติ หรือหลักการเก่าที่ยังใช้ได้ด้อยอยู่ 4. เคารพนับถือรับฟังคำแนะนำของผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ หรือที่เคารพนับถือ 5. ป้องกันหรือให้อารักขาแก่สตรีทั้งหลาย มิให้ถูกข่มเหงรังแก สมัยใหม่ ก็คือการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพสตรี 6. เคารพบูชาเจดีย์สถานปูชนียสถาน รวมทั้งอนุสาวรีย์ ซึ่งเป็นที่เคารพของประเทศชาติ ของประชาชน 7. การให้ความอารักขาแก่สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบตามหลักพระธรรมวินัย และเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน

นี่คือหลักที่พระพุทธองค์ทรงตรัสสอนเรื่องการเมืองการปกครองแก่กษัตริย์วชิ และผู้บริหารบ้าน เมือง ซึ่งก่อให้เกิดความพร้อมเพรียงสามัคคีกัน มีความมั่นคงแข็งแรง ข้าศึกศัตรูเอาชนะได้ยาก ทำให้แคว้นนคร ไม่กล้ายกกองทัพไปรุกรานแคว้นวชิ ทั้ง ๆ ที่มีกองทัพมากมายมหาศาลกว่า สำหรับบ้านเมืองที่ปกครองด้วยระบบประชาธิปไตย หรือสมบูรณาญาสิทธิราช แนวปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรง วางไว้นั้น จะแตกต่างกันออกไปเล็กน้อย คือทรงวางหลักธรรมไว้เป็น 2 ระดับหรือ 2 ชั้นคือ:

1. ระดับกษัตริย์ ควรมีคุณธรรมของกษัตริย์ที่ดี เรียกว่า ทศพิธราชธรรม หรือ ธรรม 10 ประการแห่ง พระราชา หรือผู้นำสูงสุด ประมุขของประเทศ

2. ระดับผู้นำ ผู้บริหาร ผู้ปกครองบ้านเมือง ตั้งแต่ระดับสูงสุดจนถึงระดับต่ำ (ถ้าเปรียบกับระดับปัจจุบัน ก็คือ ตั้งแต่ระดับนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ปลัดกระทรวง เรื่อยลงมาถึงระดับท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น) เรียกว่า จักรกัตติวัตร หรือ จักรวรรดิวัตร เป็นหลักสำหรับปฏิบัติหน้าที่ต่อปวงชน กำหนดภารกิจที่จะพึง กระทำต่อสังคม ทั้งหมดมี 12 ประการ แต่โดยส่วนใหญ่จะนิยมแพร่หลาย และควรรู้ มี 5 ประการ ได้แก่:

1) ปกครองประเทศด้วยธรรมาธิปไตย คือ ถือธรรมเป็นใหญ่ เคารพยุติธรรม ถือความถูกต้องยึดหลัก การเป็นหลัก รักษาทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ

2) จัดการรักษาคุ่มครองป้องกัน และทำนุบำรุงแก่ชนทุกหมู่เหล่าในแคว้นแว่นตลอดจนสัตว์ป่าอัน ควรสงวนพันธุ์ รักษาทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ

3) ไม่ให้มีการกระทำผิดธรรมขึ้น ในแคว้นแว่นของตน คือ ป้องกัน และกำจัดผู้กระทำความผิดทาง อาญา กฎหมาย และศีลธรรม

4) แบ่งปัน และเฉลี่ยทรัพย์สินให้แก่ผู้ที่ไม่มียศ หมายความว่า ไม่ให้มีผู้ยากจนในแว่นแคว้น สงเคราะห์ ช่วยเหลือคนยากจน และแนะนำให้พวกเขาช่วยตัวเองได้

5) ปรีกษาไต่สวนสมณพราหมณ์ หมายความว่า ต้องแสวงหาปัญญาอยู่เสมอ โดยหาที่ปรึกษาที่ดี ผู้บริสุทธิ์มีคุณธรรม

ในหลักธรรมสำหรับระบบประชาธิปไตยนั้น ถ้าพิจารณาจะเห็นคติหรือแนวคิดของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับ การปกครองของระบบนี้ว่า มีเนื้อหาสาระที่เน้นเรื่องใด และผิดแผกจากแนวคิดดั้งเดิมอย่างไร ตามคติเดิมโดยเฉพาะตามแนวคิดของพราหมณ์-ฮินดู สมัยต่อมาสอนเรื่องการปกครองโดยมุ่งไปแต่ความยิ่งใหญ่ของกษัตริย์ พูดแต่อำนาจ วิธีแสวงหาอำนาจ ความมั่งคั่งสมบูรณ์ด้วยโภคทรัพย์ อิสริยยศ บริวาร จนบางที ก็ไม่คำนึงถึงจริยธรรม ซึ่งตามคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ ฮินดู ยกฐานะกษัตริย์อยู่สูงเกินมนุษย์ว่าเป็นสมมติ เทพ ประชาชนต้องเคารพเชื่อฟัง ไม่ว่าผิดหรือถูก อยู่เหนือเหตุผล เหนือกฎหมายแต่ตามหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนนั้น จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาได้เป็นจุดสนใจของการปกครอง นอกจากความมีอำนาจเพื่อความยิ่งใหญ่ มาเป็นมีอำนาจเพื่อความสงบสุขของประเทศชาติ สอนให้ใช้อำนาจความ ยิ่งใหญ่เพื่อประโยชน์สุขของราษฎร อำนาจหรือความยิ่งใหญ่มีใช้จุดมุ่งหมายปลายทางแห่งชีวิตของนักปกครองที่มี คุณธรรมจริยธรรม แต่กลายเป็นอุปกรณ์สำหรับใช้สร้างสรรค์ประโยชน์สุข หากการปกครองที่เข้มแข็งยาวนานแต่ ปราศจากความร่มเย็นของพลเมืองก็ไม่ได้มีความหมายอะไร ที่จะกล่าวให้ถูกต้องตรงกับอุดมการณ์ที่ว่า “การปกครอง นี้เพื่อประโยชน์สุขแห่งมวลมนุษยชาติ (ทั้งผู้ปกครองเอง และผู้อยู่ภายใต้การปกครอง)” จะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงวางหลักธรรมไว้ทั้งสองแบบ คือทั้งทางระบอบธรรมาธิปไตย และราชาธิปไตย เป็นการปฏิรูปความเชื่อและพฤติกรรมของสังคมการเมืองและการปกครอง อย่างที่ไม่มีศาสนาใด ลัทธิใด ทำมาก่อน และเป็นคำสั่งสอนที่มีหลักการ เหตุผล และใช้ปฏิบัติได้ พระองค์ทรงเทศนาสั่งสอน โนมน้าวจิตใจชนชั้นปกครอง ตั้งแต่ กษัตริย์ ประมุข ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ขุนทัพ ขุนศึก ทหาร พ่อค้า เศรษฐี คหบดี ผู้เป็นบุคคลสำคัญของสังคมให้เชื่อถือศรัทธา และลงมือปฏิบัติตาม คำสั่งสอน เมื่อปฏิบัติตามก็ได้ดีทันตาเห็น ทำให้แพร่หลายกระจายไปตาม เมือง และแว่นแคว้นต่าง ๆ ต่างก็พากันเลื่อมใสศรัทธาและถือเอาเป็นแนวปฏิบัติ ดังตัวอย่างที่แคว้นวัชชี พวกกษัตริย์ ลิจฉวี พระเจ้าพิมพิสาร พระเจ้าปเสนทิโกศล เป็นต้น ต่อมาเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วนับร้อยปี พระเจ้าอโศกมหาราช ผู้ครองแคว้นมคธ อันทรง บุญญาบารมี ขยายดินแดนไปกว้างใหญ่ไพศาล ซึ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของชมพูทวีป พระองค์ทรงเลื่อมใส ศรัทธาในถ้อยพระพุทธศาสนา และทรง

ยึดถือปฏิบัติตาม ทศพิธราชธรรม และปฏิบัติแห่งจักรพรรดิ ทำนุบำรุงเหล่า ประชากราช และ ศาสนา ทรงพยายามทำพระองค์ให้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิที่ดี และพระมหากษัตริย์รุ่นหลัง ๆ ก็ พยายามดำเนินรอยตามหลายพระองค์ เช่น พระเจ้ากนิษฐมหาราช พระเจ้าทรรชวัฒน์ หรือ นอกเหนือจากอินเดียต่อไปในญี่ปุ่นก็มี เจ้าชายโกโตกุน ที่เขาเรียกว่า พระเจ้าอโศกแห่งแดนอาทิตย์ อุทัย และในประเทศไทยที่ดำเนินตามรอยนี้คือ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช อันนี้เป็นการพยายามที่จะ นำเอาอุดมคติที่ดี ที่สุดหรือระบบการปกครองโดยบุคคลคนเดียวที่ดีที่สุดมาใช้นั่นเอง(พระมหากษัตริย์ พรหมปัญโญ, 2525: 1-6)

ดังที่ทราบกันดีว่า สังคมอินเดียก่อนพุทธกาล คือก่อนที่จะกำเนิดพุทธศาสนาขึ้น ชาวอินเดีย ส่วนใหญ่เคารพ นับถือเทพเจ้าต่าง ๆ มากมาย ทั้งที่เป็นเทพระดับสูงในศาสนาพราหมณ์ ฮินดู และ เทพเจ้าอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ธรรมชาติ และอำนาจลึกลับ ประชาชนมักจะประกอบพิธีกรรม บูชา บวงสรวง เช่น สักการะภายในบ้านของตนเองเป็นประจำ โดยมีรูปเคารพและเช่นสักการะบรรพบุรุษ สวด ขอพรหรือสรรเสริญพระเจ้า นอกจากนี้ก็มีพิธีกรรมใหญ่ ๆ ซึ่ง จัดทำได้เฉพาะชนชั้นสูงในสังคม เช่น กษัตริย์ พราหมณ์ เศรษฐีคหบดี ขุนนางทั้งหลาย มีการประกอบพิธีกรรมด้วย การเซ่นสังเวย บูชายัญ ด้วยธัญญาหารดี ๆ ตลอดจนสิ่งมีชีวิต สัตว์ รวมทั้งคน (สาวพรหมจารี) โดยการเผาเข้าไฟ กองใหญ่ ด้วย เมื่อพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นในโลก พระองค์ได้ทรงแสดงธรรมอันเป็นหลักเครื่องยืนยันถึงการ เปลี่ยนแปลง ทางความเชื่อที่มีมาแต่ดั้งเดิมนั้น โดยแสดง อัมมจักกัปปวัตตนสูตร คือ อริยสัจ 4 อัน เป็นความจริงที่บุคคลสามารถ นำไปพิจารณาประกอบการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง, ปฏิจสมุปบาท คือ กฎแห่งการเวียนว่ายตายเกิดของชีวิตสรรพ สัตว์, อนัตตลักขณสูตร คือ ความหลงผิดยึดมั่นถือมั่นเป็น ตัวตน เป็นนั่นเป็นนี่ซึ่งเป็นเพียงสมมติ, อาทิตตปริยายสูตร คือ ว่าด้วยความร้อนรุ่มกุ่มใจ อันเกิด จากการกระทำใจไม่แยบคาย ซึ่งเมื่อความทุกข์เข้ามาทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ก็ใช้วิธีการเผาที่ เรียกว่า ตบะ ที่ไม่ถูกต้อง, กาลามสูตร คือ ความเชื่อที่ตั้งไว้ผิด ไม่ประกอบความเชื่อ ให้ถูกต้องด้วยสติ และปัญญา ได้ดีและถูกต้อง ก็ทำให้เชื่อถืออย่างผิด ๆ นำชีวิตให้ตกไปสู่ความทุกข์, มงคลสูตร คือ เป็น สูตรที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้พิจารณา และนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดเป็นสิริมงคลต่อชีวิต ไม่ เพียงแต่ชีวิต ที่อยู่ในฆราวาสวิสัยเท่านั้น แต่ถ้าหากผู้ใดปฏิบัติได้ถึงขั้นสุดยอด ก็สามารถบรรลุผลรรค ผลนิพพานได้ในชาติปัจจุบัน นี่เป็นอัจฉริยภาพที่พระองค์ทรงเทศนา ยากที่จะมีใครเหมือน

องค์ความรู้ใหม่

ธรรมะ เครื่องยืนยันถึงการเปลี่ยนแปลง

1. ัมมจักกัปปวัตตนสูตร คือ อริยสัจ 4 อันเป็นความจริงที่บุคคลสามารถ นำไปพิจารณาประกอบการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ทำให้คนในสังคมทำความเข้าใจปัญหาหรือสภาวะที่เป็นทุกข์อย่างตรงไปตรงมาตามความเป็นจริง เป็นการเผชิญหน้ากับปัญหา กำจัดสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ภาวะที่ไร้ปัญหาซึ่งเป็นจุดมุ่งหมาย วิธีการหรือทางที่จะนำไปสู่จุดหมาย ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมีความสงบและสันติสุข

2. ปฏิจสมุปบาท คือ กฎแห่งการเวียนว่ายตายเกิดของชีวิตสรรพ สัตว์, อนัตตลักษณะสูตร คือ ความหลงผิดยึดมั่นถือมั่นเป็นตัวตน เป็นนั่นเป็นนี่ซึ่งเป็นเพียงสมมติ, อาทิตตปริยายสูตร คือ ว่าด้วยความร้อนรุ่มก่อกวน อันเกิดจากการกระทำใจไม่แยบคาย ซึ่งเมื่อความทุกข์เข้ามาทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ก็ใช้วิธีการเผาที่เรียกว่า ตบะ ที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไม่มีความแตกแยก ไม่มีความวุ่นวาย ไม่มีความหกล้มหล่นคลอนแคลนในสังคม ความพร้อมเพรียงสามัคคีกัน มีความมั่นคงแข็งแรง

3. มงคลสูตร คือ เป็นสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้พิจารณา และนำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดเป็นสิริมงคลต่อชีวิต เป็นประโยชน์ต่อมิตร ครอบครัว และสังคม ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเจริญรุ่งเรือง และพัฒนาชีวิตและสังคม

ธรรมะ เครื่องยืนยันถึงการเปลี่ยนแปลง

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร คือ อริยสัจ 4 อันเป็นความจริงที่บุคคลสามารถ นำไปพิจารณาประกอบการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ทำให้คนในสังคมทำความเข้าใจปัญหาหรือสภาวะที่เป็นทุกข์อย่างตรงไปตรงมาตามความเป็นจริง เป็นการเผชิญหน้ากับปัญหา กำจัดสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ภาวะที่ไร้ปัญหาซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายวิธีการหรือทางที่จะนำไปสู่จุดหมาย ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมีความสงบและสันติสุข

ปฏิจสมุปบาท คือ กฎแห่งการเวียนว่ายตายเกิดของชีวิต สรรพ สัตว์, อนัตตลักษณะสูตร คือ ความหลงผิดยึดมั่นถือมั่นเป็นตัวตน เป็นนั่นเป็นนี่ซึ่งเป็นเพียงสมมติ, อาทิตตปริยายสูตร คือ ว่าด้วยความร้อนรุ่มก่อกวน อันเกิดจากการกระทำใจไม่แยบคาย ซึ่งเมื่อความทุกข์เข้ามาทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ก็ใช้วิธีการเผาที่เรียกว่า ตบะ ที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลให้ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไม่มีความแตกแยก ไม่มีความวุ่นวาย ไม่มีความหเล่หลวมคลอนแคลนในสังคม ความพร้อมเพรียงสามัคคีกัน มีความมั่นคงแข็งแรง

มงคลสูตร คือ เป็นสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้พิจารณา และนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดเป็นสิริมงคลต่อชีวิต เป็นประโยชน์ต่อมิตรครอบครัว และสังคม ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเจริญรุ่งเรือง และพัฒนาชีวิตและสังคม

สรุป

ภายหลังพุทธปรินิพพาน สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ได้ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และได้ส่งสาวกไปประกาศพระพุทธศาสนายังรัฐและประเทศต่าง ๆ ทำให้โลกมีการเปลี่ยนแปลง เพราะมีผู้ตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้า และได้อบรมสั่งสอนประชาชนให้มีความเห็นชอบมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็คงสู้กฎแห่งกรรมที่สรรพสัตว์ในแต่ละยุคแต่ละสมัยกระทำไว้ไม่ได้ เพราะความหลงผิด หรือลุ่มแก่อำนาจกิเลส ตัณหา ทำให้ล้มศีลธรรม ความดีงาม มุ่งแต่จะเอาผลประโยชน์ทางวัตถุธรรมกันโดยส่วนเดียว สังคมโลกมีความเดือด ร้อน ประหัตถ์ประหารกันไม่เว้นแต่ละวัน

ข้อเสนอแนะ

ผู้ศึกษาจึงควรพิจารณาจึงควรพิจารณาต่อไปอีกว่า ถ้าพระพุทธศาสนายัง เอาไม่อยู่ ผู้คนในโลกก็ต้องหันกลับไปเอาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในรูปแบบของไสยศาสตร์ เครื่องรางของขลังเสริม หรือการทรงเจ้าเข้าผีช่วยเหลือ แต่เมื่อเรามองถึงด้านการสะสมอาวุธไว้ป้องกันตัว มิใช่แต่ป้องกันตัว แต่มนุษย์ยังมีอาวุธไว้ ประหัตถ์ประหารกันด้วย เช่นเดียวกับรูปแบบของไสยศาสตร์ ที่ทำให้คู่อริต้องพินาศไปเช่นกัน ถ้าหากว่าสังคมโลก ไม่พิจารณาให้รอบคอบ การสะสมนิวเคลียร์เพื่อพลังงานสันติ หรือเพื่อป้องกันประเทศของตน ก็อาจทำให้โลกเกิด ความพินาศได้เช่นกัน จะโทษว่าศาสนาไม่ช่วยอะไรเลยดูจะผิดไป เพราะคนในโลกไม่นำเอาหลักธรรมทางศาสนาไป ประพฤติปฏิบัติเองต่างหาก

References

- จินดา จันแก้ว.(2525). พุทธศาสนากับสภาพการณ์ทางศาสนาและปรัชญาร่วมสมัย (พุทธจักร ปีที่ 37 ฉบับที่ 6 มิถุนายน 2525)
- จำนง ทองประเสริฐ.(2520). วิชาศาสนา, มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, พระนคร, อาศรมอักษร, เสถียรพงษ์ วรรณปก.(2527).พุทธศาสนากับการเมือง, การอภิปราย ณ ห้องประชุมกรมประชาสัมพันธ์ วัน ที่ 4 มิถุนายน
- พระมหากาญจน์ พรหมปัญโญ.(2525). พุทธศาสนาช่วยควบคุมพฤติกรรมสังคมในเชิงบวก. วารสารราชทัณฑ์, ปีที่ 30 เล่มที่ 3